

به‌کارگیری رنگ در نقاشی از انسان (رنگ و روغن)

- هدفهای رفتاری: در پایان این فصل، فراگیر باید بتواند:
- با استفاده از سیاه و سفید و یک رنگ، به هماهنگی و تعادل در اثر دست یابد.
 - با استفاده از رنگهای اصلی و ثانویه، به هماهنگی و تعادل رنگی در اثر دست یابد.
 - با استفاده از رنگهای اصلی و خاکستریهای حاصل از ترکیب آنها، ترکیب‌بندی متعادل به لحاظ رنگی ایجاد کند.
 - با کمک رنگ در اثر، ایجاد فضا نماید.
 - با کمک همه رنگها به‌صورت آزاد نقاشی کند.

۱-۳- نقاشی با سیاه و سفید و یک رنگ اصلی

تجربه رنگ در نقاشی با موضوع انسان اگر چه به ظاهر پیچیده و مشکل به نظر می‌رسد ولی در اصل از همان قراردادهای و قوانین رنگ در طبیعت بی‌جان و طبیعت، پیروی می‌کند. انسانی که در کنار پنجره نشسته است و نور از سمت چپ به او می‌تابد با طبیعت بی‌جانی در همان مکان و نورپردازی تفاوتی ندارد. زیرا قوانین رنگهای گرم و سرد و خاکستریهای رنگی و رنگهای اصلی و تیرگی و روشنی یکی‌ست. چه در یک منظره طبیعی و چه در پیکر یک انسان. در واقع، این هنرمند است که به یک سیب و یا صندلی و یا منظره‌ای از یک جنگل و یا پیکره انسان، با ترکیب‌بندی، طراحی و کیفیت رنگ‌آمیزی خود معنا می‌بخشد. این‌که شما چه رنگی را برای نقاشی از یک پیکر انسانی انتخاب می‌کنید، احساسهای متفاوتی چون شادی، اندوه، خشم، آرامش و ... را به وجود می‌آورد.

در این کتاب، بیشتر به همان قراردادهای کلی می‌پردازیم. شما با بهره‌گیری از این قوانین و با تجربه زیاد در زمینه نقاشی با رنگ، می‌توانید مفاهیم دیگری را نیز در آثار خود به‌وجود آورید. بهتر است برای شروع کار، از طراحی آغاز کنید. هرچه شما از حالات و حرکات پیکره (فیگور) مورد نظرتان بیشتر طراحی کنید نتیجه بهتری می‌گیرید. به همین علت، بسیاری از نقاشان، بارها و بارها از الگوهایشان طراحی می‌کنند.

در ابتدای کار انتخاب یک پیکره، حرکت شما را سرعت می‌بخشد. زیرا سامان بخشیدن به تعداد زیادی پیکره در کادر نقاشی، نیاز به تجربه بیشتر دارد. به همین دلیل موضوع شما می‌تواند نقاشی از چهره همراه با دست (نیم تنه) و یا پیکره ایستاده و یا نشسته در یک فضای بسته باشد تا بتوانید مسیر تابش نور را چه به صورت طبیعی از یک پنجره و چه به شکل مصنوعی، کنترل کنید.

نقاشان دوره باروک^۱، با ایجاد زاویه تابش نور و تمرکز آن در بخشی از کار به خصوص بر چهره و دستها حالات روحی روانی پیکر انسانی را نشان داده، بخشهای تاریک و روشن به عمق نمایی نقاشی این دوره کمک کرده است. به تصویر (۱-۳) توجه نمایید.

تصویر ۱-۳- اثر یان ورمیر^۱، رنگ روغن روی بوم، (۴۵/۷×۴۰/۶ سانتی متر)

سورا^۲ نقاش پست امپرسیونیست^۳ نیز، با استفاده از نورپردازی متمرکز در تصویر (۲-۳) توانسته است تیرگی و روشنیهایی بسیار جذابی را در اثر خود ایجاد نماید. وی، استادانه، تغییر مایه سیاه و سفید را به منظور القای عمق فضایی اثرش به کار گرفته است. شما هم می‌توانید در این مرحله از تأکید بر جزئیات دوری کنید. با تار کردن چشمها، تفکیک نور و سایه کلی در کار میسر خواهد بود. این کار باعث می‌شود تا کمتر به جزئیات بپردازید.

۱- J-Vermeer، نقاش دوره باروک هلندی، سده ۱۷ میلادی

۲- SEURAT، نقاش پست امپرسیونیست فرانسوی، سده ۱۹ میلادی

تصویر ۲-۳- اثر ژرژ سورا، زغال روی کاغذ، (۳۱×۲۴ سانتی‌متر)

کار در کارگاه: نقاشی از انسان با سیاه و سفید و یک رنگ اصلی اهداف:

- ایجاد ترکیب‌بندی متعادل از موضوع در کادر مناسب
- ایجاد تعادل تیره و روشن در کار
- ایجاد فضای دور و نزدیک (عمق نمایی) و حجم‌پردازی به کمک درجات تیره و روشن
- درک ارزشهای رنگی و نور و تاریکی در عمق نمایی و حجم‌پردازی

تهیه پیش طرح

از پیکر انسانی نشسته و یا ایستاده پیش طرحی تهیه کنید. در ابتدا از موضوع خود چند طرح تند از زوایای مختلف تهیه نمایید و در نهایت، بهترین طراحی را از نظر زاویه دید و ترکیب‌بندی برگزینید. به طراحی‌های میله^۱ نقاش رئالیست^۲ توجه کنید تصاویر (۳-۳) و (۳-۴). او با خطوطی ساده، تقسیم‌بندی فضا و محدوده کار خویش را مشخص نموده است.

۱- MILLE، نقاش رئالیست فرانسوی، سده ۱۹ میلادی

۲- REALIST

تصویر ۳-۳- اثر فرانسوا میله، طراحی بازغال

تصویر ۳-۴- اثر فرانسوا میله، طراحی بازغال

تمرین ۱

— اجرای کار با سیاه و سفید و خاکستریهای مابین

پیش طرح به شما کمک می‌کند تا هنگام اجرای کار با سیاه و سفید و خاکستریهای مابین با رنگ روغن، آمادگی داشته باشید. به تصویر (۵-۳) دقت کنید میله، در این اثر طرح خطی خود را با سیاه و سفید و تعداد محدودی خاکستری مابین در جهت حجم‌پردازی پوشانده است. توجه او بیشتر بر عناصر اصلی و نورپردازی کلی کار متمرکز بوده، به همین دلیل، از پرداختن به جزئیات چهره‌ها صرف‌نظر کرده است. ملاحظه می‌کنید که حال و هوای کلی کار چنان است که نقاش، در خود، نیازی به توجه به جزئیات احساس نکرده است. در این مرحله، شما نیز می‌توانید نقاشی خود را به همین روش آغاز کنید. یعنی به حالت و شکل کلی توجه داشته باشید و به جزئیات نپردازید. نورپردازی صحیح، شما را در جهت به‌دست آوردن تیرگی و روشنیها و نیز حجم‌پردازی کمک می‌کند. کار خود را در ابتدا به سطوح کلی سیاه و سفید و خاکستریهای مابین (به تعداد محدود) تفکیک کنید. بعد در محدوده تاریکیها، خاکستریهای مایل به سیاه و در روشنیها، خاکستریهای متمایل به سفید را جاگذاری کنید تا نتیجه بهتری بگیرید.

تصویر ۵-۳ — اثر فرانسوا میله، رنگ روغن روی بوم، (۷۸/۷×۹۷/۸ سانتی‌متر)

— اجرای کار با سیاه و سفید و یک رنگ اصلی

در این مرحله شما می‌توانید از پیش‌طرحی که در تمرین قبل به صورت سیاه و سفید کار کرده‌اید استفاده نمایید. در تمرین قبل، چگونگی عمق بخشیدن به فضا و ایجاد تعادل تیره و روشن در کار را با کمک سیاه و سفید آموختید. حال برای این که بتوانید کار را رنگین‌تر و ارزشهای مختلف تیره و روشن را در نقاشی پیکر انسان بهتر درک کنید به طور دلخواه به رنگهای سیاه و سفید خود یک و یا دو رنگ اضافه کنید. این رنگها بسته به موضوع شما می‌تواند متفاوت باشد.

دومیه^۱، در تصویر (۳-۶) با تفکیک کلی فضای کار خود به روشنی و تیرگی به اثر خود عمق بخشیده است. او به پیکره انسان خیلی کلی پرداخته و از نمایش جزئیات پرهیز کرده است. چرخش روشنایی از قسمت جلوی تصویر تا سفیدی کاغذهای داخل پوشه تا کاغذهای پس‌زمینه، باعث چرخش چشم از جلو به عقب در تصویر است. دومیه با ترکیب رنگ سبز در خاکستریهای خود، قسمت پس‌زمینه اثر را که به وسیله بومها تقسیم‌بندی شده، به عقب برده است در نتیجه، پوشه کاغذها و کاغذهای کنار آن جملگی به خاطر روشنی زیاد، جلوتر دیده می‌شوند. در تصویر (۳-۷)، یک پرتره و تصویر (۳-۸)، فضای داخلی نمونه‌های دیگری از این تمرین را می‌توان دید.

تصویر ۳-۶ — اثر انوره دومیه، رنگ روغن روی بوم

تصویر ۷-۳- اثر ایلیا رپین^۱، رنگ روغن روی بوم، (۶۱×۵۰ سانتی متر)

تصویر ۸-۳- اثر کنستانتین ایستومین^۲، رنگ روغن روی بوم، (۱۴۱/۵×۱۲۵/۵ سانتی متر)

۱- REPINE، نقاش رئالیست روسی، سده ۱۹ میلادی

۲- ISTOMIN، نقاش روسی، سده ۲۰ میلادی

۳-۲- نقاشی با رنگهای اصلی و ثانویه

شما در نقاشی از طبیعت بی جان با قوانین ترکیب رنگهای اصلی و ثانویه آشنا شده و چگونگی به کارگیری این رنگها را در منظره، تجربه کرده‌اید. حال در این بخش، رنگها را به گونه‌ای به کار ببرید که نورپردازی و حجم نمایی از پیکره انسان را نشان دهند. شدت درخشش این رنگها می‌توانند در بیان احساس به شما کمک کنند. به دو اثری که در زیر می‌آید نگاه کنید. تصویر (۳-۹) اثر آندره دُرن و تصویر (۳-۱۰) اثر اسکار کوکوشکا است.

دُرن با به کارگیری مجموعه رنگهای اصلی و ثانویه، چهره هانری ماتیس نقاش فرانسوی را در حین کشیدن پیمپ نقاشی کرده است. او ابتدا طرح خود را به سطوح کلی، بر اساس تابش نور از سمت راست تفکیک کرده است. برای بخش نور، از رنگهای زرد، قرمز، نارنجی و قهوه‌ای و برای سایه‌ها، از رنگهای سبز، بنفش و آبی سود جسته است. دُرن با اشاره‌های خفیف مثل نور عینک در سمت چپ چهره و سایه زیر چشم در بخش راست چهره، از دو قسمتی شدن چهره به نور و سایه جلوگیری کرده است. همین‌طور پیمپ که دارای رنگهای نارنجی و قهوه‌ای است در بنفش پیراهن باعث چرخش کلی رنگها و هماهنگی تصویر می‌شود. دُرن، با این که از رنگهای خالص و ثانویه استفاده کرده ولی شکل به کارگیری رنگها و نحوه قلم زدن او، به حجم‌پردازی چهره کمک کرده است. از طرفی این رنگها توانسته‌اند چهره‌ای حساس و نگران را به ما نشان دهند.

تصویر ۳-۹- اثر آندره دُرن، رنگ روغن روی بوم، (۳۵×۴۶ سانتی‌متر)

اُسکار کوشکا فقط به چهره نپرداخته، بلکه نیم تنه‌ای از یک دختر بچه با عروسکش را در کنار پنجره تصویر کرده است و نور را از سمت چپ به آن تابانده است، کوشکا نیز با وجود ساده کردن سطوح به کمک رنگ توانسته است حجم و فضایی را که دخترک ایستاده نشان دهد. گردش سبزه‌ها و همین‌طور رنگهای سفید، زرد، نارنجی و قهوه‌ای و سیاهها در تمام اثر، باعث احساس تعادل رنگی در چشم بیننده می‌شود.

تصویر ۱۰-۳- اثر اُسکار کوشکا، رنگ روغن روی بوم

کار در کارگاه: نقاشی با رنگهای اصلی و ثانویه

اهداف:

- ایجاد ترکیب‌بندی متعادل در کادر از پیکره انسان
- ایجاد تعادل و هماهنگی رنگی با کمک رنگهای اصلی و ثانویه
- ایجاد فضای دور و نزدیک عمق نمایی و حجم‌پردازی با کمک رنگهای اصلی و ثانویه
- به‌کارگیری رنگهای اصلی و ثانویه در پیکر انسان برای القای نور و سایه

تهیه پیش طرح

– چند پیش طرح از پیکر انسان نشسته و یا ایستاده در کنار پنجره اتاق و یا کلاس که نور از بیرون بر آن می‌تابد طراحی کنید. در نهایت، ترکیب بندی نهایی خود را از میان آنها برگزینید.

تمرین ۱

– نقاشی از پیکر انسان نشسته و یا ایستاده در کنار پنجره اتاق و یا کلاس درس با رنگهای اصلی و

ثانویه

طرح نهایی خود را به کمک خطوط بر بوم نقاشی اجرا کنید. بهتر است در مرحله نخست سطوح کلی تیره و روشن را از هم مجزا کنید. برای بخشهایی که نور به پیکره تابیده از رنگهای زرد – قرمز و نارنجی استفاده کنید و در سایه‌ها می‌توانید از رنگهای آبی، سبز و بنفش استفاده کنید. در تصاویر (۳-۱۱) و (۳-۱۲) به کارگیری رنگهای اصلی و ثانویه در جهت بیان حالات روحی به خوبی دیده می‌شود.

تصویر ۱۲-۳ اثر ونسان ون گوگ، رنگ روغن روی بوم،
(۶۹×۵۶ سانتی‌متر)

تصویر ۱۱-۳ اثر ماکس بکمان، رنگ روغن روی بوم،
(۹۱/۴۴×۱۴۰ سانتی‌متر)

— نقاشی از چند پیکره در فضای داخلی (اتاق) با رنگهای اصلی و ثانویه

تهیه پیش طرح در این مرحله، کمی پیچیده تر از تمرین گذشته است. از موضوعات روزمره زندگی شروع کنید. اتاق نشیمن خانه و یا گفتگوی چند نفر در اتاق کار (کلاس). سعی کنید در ترکیب بندی پیکره‌ها، به عناصر پیرامونی آنها مثل صندلی، میز، لیوان، کتاب و غیره، توجه کنید و از آنها در ترکیب خود بهره بگیرید. این کار به شما کمک خواهد کرد تا فضایی را که پیکره‌ها در آن قرار می‌گیرند بهتر بازنمایی کنید. شما می‌توانید از تک پیکره‌هایی که قبلاً طراحی کرده‌اید نیز کمک گرفته، یک ترکیب بندی در فضای مشخص تهیه کنید. حتی سعی کنید که میان پیکره‌هایتان رابطه‌ای منطقی که آنها را در یک محیط بسته گرد آورده است برقرار باشد.

هنگامی که ترکیب بندی دلخواهتان را به دست آوردید کار را به صورت طراحی خطی به روی بوم منتقل کنید. از رنگهای اصلی و ثانویه به صورت تخت و دو بعدی بدون سایه‌پردازی بهره بگیرید. خطوط طراحی خود را می‌توانید به صورت خطوط کناره نما حفظ کنید تا به شما در تفکیک سطوح کمک کند.

تصویر (۱۳-۳) اثر هانری ماتیس که از مجموعه چهار پیکره در فضای بسته (اتاق) شکل گرفته است می‌تواند به شما کمک کند. شما نیز به صورت آزاد و با رنگهای اصلی و ثانویه، به صورت تخت، چند فیگور را در داخل فضایی مشخص ترکیب کنید. ماتیس در این اثر آزادی و راحتی نقاشی کودکان را دارد. از طرفی پختگی و تجربه زیاد در شناخت رنگها در ترکیب چند پیکره را به نمایش می‌گذارد. دقت کنید که با وجود حذف جزئیات پیکره‌ها و چهره‌ها و اشیاء، چگونه از نقوش فرش، کاغذ دیواری و مبلمانها، برای هماهنگی و چرخش رنگها استفاده کرده است. تصویر (۱۴-۳) نیز دارای همین ویژگیهاست.

تصویر ۱۳-۳- اثر هانری ماتیس، رنگ روغن روی بوم، (۱۹۴×۱۴۳ سانتی متر)

تصویر ۱۴-۳- اثر ژمار بردن^۱، کلاژ و ترکیب مواد، (۳۴/۹×۴۵/۱ سانتی متر)

۳-۳- نقاشی با رنگهای سرد و گرم

رنگهای گرم و سرد برای نمایش دوری و نزدیکی (عمق نمایی) و نورپردازی به منظور ایجاد حجم به کار می‌روند. می‌دانید که در نور طبیعی روز، سایه‌ها معمولاً رنگ سرد و روشناییها یا نورها رنگ گرم دارند. از طرفی در آغاز فصل حاضر اشاره شد که قوانین رنگ، برای انسان و اشیا به‌طور یکسان عمل می‌کنند. اما معمولاً انسان را موضوع پیچیده‌تری نسبت به طبیعت و طبیعت بی‌جان می‌بینیم. امپرسیونیستها، اولین نقاشانی بودند که انسان را در طبیعت و نور طبیعی روز نقاشی کردند و کوشیدند تا قوانین مربوط به رنگها را در هر دو به کار ببندند. آنها رنگهای پیکر انسان را، از نورها و رنگهایی که پیرامون او را فرا گرفته‌اند، جدا نمی‌دانند بلکه انسان و محیط او، خواه طبیعت و خواه اتاقی پرنور، یک مجموعه‌ای یک پارچه و مرتبط به هم را می‌سازند.

به اثر اگوست رنوار^۲ تصویر (۳-۱۵) توجه کنید. در این اثر به پیکره‌ها خیلی کلی پرداخته شده است گویی نقاش با نیمه بسته کردن چشمهای خود تنها به کلیتی از پیکره در رابطه با رنگهای اطراف پرداخته است. ما بازتاب تمام رنگهای موجود در طبیعت اطراف را در پیکره‌ها می‌بینیم. بازتاب رنگ رودخانه، آسمان و درختها در پیکره‌ها با قلم زدنهای آزادانه ثبت شده است. در تصاویر (۳-۱۶) و (۳-۱۷) نیز استفاده از رنگهای گرم و سرد و بازتاب رنگهای محیط پیرامونی را در پیکره‌ها به خوبی می‌بینیم.

۱- BEARDEN، نقاش سده ۲۰ میلادی

۲- RENOIR، نقاش امپرسیونیست فرانسوی، سده ۱۹ میلادی و اوایل سده ۲۰ میلادی

تصویر ۱۵-۳ اثر اگوست رنوار، رنگ روغن روی بوم

تصویر ۱۶-۳ اثر دیه‌گو ریورا، رنگ روغن روی بوم، (۱۰۴×۸۶ سانتی‌متر)

تصویر ۱۷-۳- اثر سوزان مور^۱، پاستل روغنی روی کاغذ، (۱۷۰/۲×۱۸۸ سانتی‌متر)

کار در کارگاه: نقاشی از انسان با رنگهای گرم و سرد اهداف:

- ایجاد ترکیب‌بندی متعادل از پیکر انسان به کمک خطوط و سطوح
- به‌کارگیری رنگهای گرم و سرد برای ایجاد هماهنگی رنگی و فضای دور و نزدیک

تهیه پیش طرح

برای تهیه پیش طرح می‌توانید از یک پیکره در محیط داخل خانه یا کلاس استفاده کنید. توجه داشته باشید که نورپردازی بر مدل، شما را در ایجاد فضای رنگی یاری می‌کند. تابش نور طبیعی خورشید بر پیکر انسان، غالباً ایجاد بازتابهای رنگی گرم می‌کند و نورهای مصنوعی و ساعات بخصوصی از روز و شب، سبب می‌شود تا ما رنگهای سرد را بیشتر ملاحظه کنیم. گفتنی‌ست که پوشش و لباس پیکره و عناصر پس‌زمینه، به لحاظ رنگی در فضا سازبهای گرم و سرد شما را هدایت می‌کنند. بنابراین با توجه به موضوع می‌توانید این عناصر را به لحاظ رنگی تغییر دهید تا نتیجه مطلوب حاصل شود.

۱- MOORE، نقاش، سده ۲۰ میلادی

تمرین ۱

– نقاشی با حاکمیت رنگ سرد در فضای داخلی

این تمرین به شما می‌آموزد که چگونه به کمک رنگهای سرد، به فضا سازی رنگی اثر خود بپردازید و هماهنگی در رنگهای سرد ایجاد نمایید. از رنگهای سرد دایره رنگ و ترکیبات حاصل از آنها می‌توانید استفاده نمایید. در برخورد نخست بهتر است از مجموعه رنگهای محدودتری استفاده کنید و با افزایش مهارت در مراحل بعد، از ترکیبهای بیشتری باری بگیرید.

تصویر (۱۸-۳)، به شما در انتخاب طرح و رنگ کمک می‌کند. این نقاشی، اثر پابلو پیکاسو^۱ نقاش کویست^۲ است و «گیتارزن پیر» نام دارد. او با خطوط منحنی و شکسته، پیکری را به طور فشرده در کادر قرار داده و برای آن، رنگهای سرد – آبی سبز بنفش را انتخاب کرده است. او توانسته است گیتار زن پیر را بسیار نحیف و فقیر و افسرده در فضای سرد و دل‌تنگ قرار دهد و فضای سردی بر اثر حاکم سازد.

تصویر ۱۸-۳- اثر پابلو پیکاسو، رنگ روغن روی بوم، (۱۲۱×۸۲/۵ سانتی‌متر)

۱- PICASSO، نقاش کویست اسپانیایی، سده ۲۰ میلادی

۲- Cubist

— نقاشی با حاکمیت رنگ گرم در فضای داخلی

مطابق آنچه پیش تر گفته شد پیش طرحی از مدل خود که با توجه به نورپردازی و فضا سازی محیط در آن، رنگهای گرم بر آن حاکمیت دارند، تهیه کنید. برای مثال می توانید مدل خود را به کمک نور مصنوعی که غالباً رنگهای گرم تولید می کنند نورپردازی نمایید و لباس و رنگ اشیای پس زمینه را مطابق خواست خود تغییر دهید. بازتابهای نور حاصل از شعله شمع و آتش نیز رنگهای گرم ایجاد می کنند. اینک، به کمک مجموعه رنگهای گرم دایره رنگ و ترکیبات آن می توانید طرح خود را بازسازی کنید. از سطوح کلی نور و سایه و تیره و روشن رنگ بهره بگیرید و رفته رفته سطوح بزرگ را به کمک رنگهایی با سطوح کوچکتر، از یکدیگر تفکیک کنید به گونه ای که رفته رفته حجم اشیای شما آشکار شود. در اینجا نیز در ابتدا اگر محدوده کوچکتری از رنگهای گرم را انتخاب کنید و پس از دست یافتن به مهارت بیشتر رفته رفته رنگهای دیگر را به آن بیفزاید نتیجه بهتری حاصل خواهد شد (تصویر ۱۹-۳).

تصویر ۱۹-۳ — اثر پیوتر کانچالوفسکی^۱، رنگ روغن روی بوم، (۱۷۱×۱۴۳ سانتی متر)

— نقاشی پیکره انسان با رنگهای گرم و سرد در طبیعت و فضای داخلی

برای پیش طرح، از یکی از دوستان خود در فضای بیرون مثل پارک، حیاط، خانه و یا طبیعت نزدیک محل سکونت خود، طراچی کنید.

طرحی از او و نشانه‌هایی از فضای اطراف او، نظیر درختها و گلها و ... که حضور رنگهای سرد و گرم در آن دیده شود تهیه کنید. در این مرحله، می‌توانید از رنگهای گرم و سرد و ترکیبات آن استفاده کنید دقت کنید که وارد جزئیات نشوید و کلیت موضوع را در نظر بگیرید. بازتاب رنگهای طبیعت در پیکره و پوست و لباس و موهای مدل شما دیده خواهد شد. به تصویر (۲۰-۳) اثر آرکادی پلاستف^۱ نگاه کنید. پیکره در میان درختها نشسته است و روسری خود را محکم می‌کند. به‌خاطر نور شدید روز و بازتاب رنگ روسری، مجموعه‌ای از رنگ گرم مایل به قرمز را در چهره او مشاهده می‌کنیم. ولی در جای جای چهره و دستها بازتاب رنگ سبز لباس و برگهای اطراف را می‌بینیم. نقاش، به درستی از مجموعه رنگهای موجود بهره گرفته است تا در اثرش تعادل و هماهنگی رنگی ایجاد نماید.

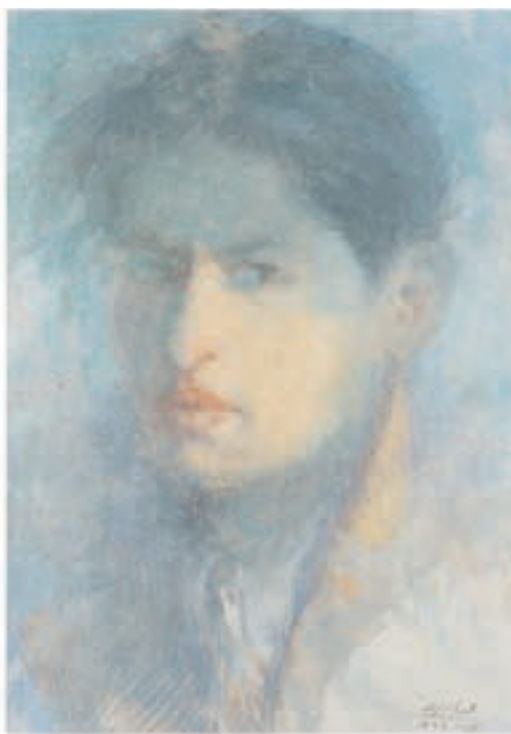

تصویر ۲۰-۳ — اثر آرکادی پلاستف، رنگ روغن روی بوم، (۷۰×۵۰ سانتی‌متر)

در تصویر ۲۱-۳ چهار نقاشی از چهره هنرمند، اثر محمود جوادی پور استفاده از رنگهای گرم و سرد را در نورهای مختلف می‌بینیم. علی‌رغم این که ما محیط پیرامونی را نمی‌بینیم ولی بازتاب رنگهای اطراف به خوبی در چهره‌ها نمایان است.

۳۰×۴۱ سانتی‌متر

۳۷×۵۳ سانتی‌متر

۲۷×۳۵ سانتی‌متر

۳۹×۵۷ سانتی‌متر

تصویر ۲۱-۳- اثر محمود جوادی پور، رنگ روغن روی بوم

۳-۴ نقاشی با خاکستریهای رنگی حاصل از ترکیب رنگهای مکمل

شما با صفات خاکستریهای رنگی تا حدودی آشنا شده‌اید. خاکستریهای رنگی در ایجاد فضا در نقاشی که همانا عمق تصویر، نورپردازی، چیده‌شدن عناصر تابلو، هماهنگی رنگها و ... است اهمیت می‌یابند. خاکستریهای رنگی، چشم ما را به راحتی در کار چرخش می‌دهند و ما را از یک رنگ به رنگ دیگر هدایت می‌کنند. برای بررسی نکات فوق، چند نقاشی را مورد توجه قرار می‌دهیم.

تصویر (۲۲-۳) اثر آمادئو مدیلیانی^۱، پیکره دختر بچه‌ای را نشان می‌دهد.

نقاش، طراحی خود را از دختر بچه با خطوط ظریف انجام داده است، دخترک، با سر کج و دستهای درهم، در کنج اتاق ایستاده است. او سپس بخش عمده نقاشی را با خاکستریهای رنگی مایل به آبی، سبز و بنفش پوشانده و کف اتاق قهوه‌ای و بنفش و دستها و صورت را زرد و نارنجی رنگ آمیزی کرده است.

تصویر ۲۲-۳ اثر آمادئو مدیلیانی، رنگ روغن روی بوم، (۱۱۷×۷۲/۳۹ سانتی‌متر)

۱- MODIGLIANI، نقاش اکسپرسیونیست ایتالیایی، سده ۲۰ میلادی

ترکیب رنگهای کف اتاق و دیوارها را در سایه منعکس شده دخترک بر دیوار می بینیم. رنگهای نقاشی در عین محدود بودن، به خاطر ترکیباتشان، از تنوع زیادی برخوردار شده اند و از هماهنگی زیبایی برخوردارند. در واقع ما رنگهای خالص کمی در نقاشی می بینیم. خاکستریهای رنگی نقاشی که بخش عمده ای از نقاشی را پوشانده اند به حالت و طراحي پیکره، کمک بسیار کرده اند.

تصویر (۲۳-۳) اثر پلاستف، یک روز برفی را نشان می دهد. دو کودک با شیفتگی به تماشای بارش برف ایستاده اند. این اثر از دو رنگ مکمل زرد و بنفش به همراه خاکستریهای رنگی حاصل از ترکیب دو رنگ، نقاشی شده است. رنگ زرد در روسری دخترک و بنفش در آسمان دیده می شود. زرد، به خاطر شدت درخشش نسبت به بنفش، وسعت سطح کمتری دارد. بین زرد و بنفش رنگ کلبه قرار دارد که از ترکیب این دو رنگ ساخته شده است و عامل چرخش چشم بین این دو رنگ است.

تصویر ۲۳-۳- اثر آرکادی پلاستف، رنگ روغن روی بوم، (۱۱۳×۱۴۶ سانتی متر)

تصویر (۲۴-۳) اثر ادگار دگا^۱ که دفتر معاملات پنبه را نشان می دهد. این اثر، ترکیبی بسیار موفق از چندین پیکره در یک فضای بسته است. در این نقاشی، ترکیبی از رنگهای آبی، نارنجی به همراه سفید و سیاه را می بینید. نقاش، با وسواس و دقت زیادی ترکیبهای رنگی دقیقی برای دیوار و پنجره های سمت چپ به وجود آورده است که هر چه به سمت راست تابلو می آیند با آبی بیشتری ترکیب شده و عقب تر می روند.

۱- DEGAS، نقاش امپرسیونیست فرانسوی، سده ۱۹ و اوایل سده ۲۰ میلادی

رنگ کف اتاق در تضاد با دیوارها، گرمای فضای اتاق را که ناشی از جنب و جوش و فعالیت است بیشتر نشان می‌دهد. اگر دیوارها و کف اتاق را خاکستری رنگی بدانیم پیکره‌های انسانی با تیرگی لباسهایشان کاملاً جلوتر دیده می‌شوند. مجموعه رنگها، یعنی خاکستریهای رنگی مایل به سبز، آبی، قهوه‌ای و سفید در کنار رنگهای قهوه‌ای تیره، هرکدام عاملی در جهت چرخش چشم در سطح نقاشی هستند.

تصویر (۳-۲۵) نمونه جالب دیگری برای این برنامه است.

تصویر ۳-۲۴- اثر ادگار دگا، رنگ روغن روی بوم

تصویر ۳-۲۵- اثر والتین سرف، رنگ روغن روی بوم، (۹۱×۸۵ سانتی‌متر)

تصاویر (۲۶-۳) و (۲۷-۳) مربوط به نگارگری ایران در سدهٔ دهم هجری، توسط میرزا علی و سلطان محمد از نقاشان مکتب تبریز، دورهٔ صفویه نقاشی شده است. این دو نقاش با استفاده از ویژگیهای عقب رفتن خاکستریهای رنگی و جلو آمدن رنگهای اصلی و ثانویه توانسته‌اند بدون نورپردازی و کوچک و بزرگ کردن آدمها و عناصر تابلو و ...، به نوعی در فضای نقاشی ایجاد عمق نمایند.

نگارگران به‌طور معمول پس‌زمینهٔ نقاشی خود را با خاکستریهای رنگی پوشانده‌اند. سپس، پیکره‌های انسانی و عناصر ساختمانی و گل و گیاهان را با رنگهای اصلی و ثانویه نقاشی کرده‌اند. در نتیجه، بدون کوچک و بزرگ کردن پیکره‌ها و گیاهان، شما کاملاً پیکره‌ها را برجسته‌تر و مشخص‌تر می‌بینید. از طرفی، اینان، خاکستریهای رنگی سرد و گرم را به تعادلی کم‌نظیر در نقاشی به کار می‌گرفته‌اند.

رنگهای اصلی و ثانویه، در سطح اثر پخش شده‌اند و برای این‌که چشم، تمام تصویر را ببیند، خاکستریهای رنگی، در واقع عاملی برای چرخش چشم و تقویت رنگهای اصلی می‌شوند.

تصویر ۲۶-۳- اثر میرزا علی، نسخه خطی خمسه نظامی، سدهٔ ۱۰ هجری

تصویر ۲۷-۳- اثر سلطان محمد، نسخه خطی شاهنامه طهماسبی، سده ۱۰ هجری

کار در کارگاه: نقاشی از انسان با خاکستریهای رنگی حاصل از ترکیب مکملها
اهداف:

- درک چگونگی به کارگیری خاکستریهای رنگی در کنار سایر رنگها
- ایجاد ترکیب بندی متعادل در کادر با استفاده از خاکستریهای رنگی حاصل از ترکیب

مکملها

- ایجاد هماهنگی و فضا با استفاده از کلیه رنگها
- استفاده از رنگ به صورت آزاد در نقاشی

تهیه پیش طرح

بر اساس آنچه آموخته‌اید یک ترکیب بندی متعادل از چند پیکره، در فضایی مشخص و در کادری مناسب، تهیه کنید.

تمرین

– نقاشی از انسان با خاکستریهای حاصل از ترکیب مکملها

طرح خود را به کمک یک جفت رنگ مکمل مناسب با موضوع و خاکستریهای رنگی حاصل از ترکیب آنها، رنگ آمیزی کنید. در مرحله نخست، از یک جفت رنگ مکمل استفاده کنید تا بر تمامی خاکستریهای رنگی مسلط شوید. رفته رفته می‌توانید جفت مکملهای دیگر به آن اضافه کنید. استفاده از ترکیبهای بیشتر نیاز به تجربه عملی بیشتر شما در این زمینه دارد. (تصاویر ۲۸-۳، ۲۹-۳ و ۳۰-۳) نمونه‌هایی از به‌کارگیری خاکستریهای حاصل از ترکیب مکملها می‌باشند.

تصویر ۲۸-۳- اثر اسکار شلمر^۱، رنگ روغن روی بوم، (۱۱۴/۳×۱۶۲/۳ سانتی‌متر)

تصویر ۲۹-۳ اثر دیوید هاکنی^۱، رنگ روغن روی بوم، (۱۸۳×۱۸۳ سانتی متر)

تصویر ۳۰-۳ اثر بن شان^۲، رنگ روغن روی بوم، (۱۰۱/۴×۷۵/۶ سانتی متر)

۱- HOCKNEY، نقاش انگلیسی، سده ۲۰ میلادی

۲- SHAHN، نقاش اهل لیتوانی، سده ۲۰ میلادی

پروژه نهایی
نقاشی آزاد
اهداف:

- ایجاد ترکیب‌بندی متعادل به لحاظ فرم و رنگ
- به‌کارگیری رنگ به منظور ایجاد فضای دور و نزدیک
- به‌کارگیری رنگ به منظور ایجاد حجم و نور و سایه
- تجربه آزاد رنگ‌گذاری، متناسب با موضوع انتخابی
- مرحله اول - تهیه پیش طرح از موضوع دلخواه (بیکره انسان و محیط پیرامونش)
- مرحله دوم - تهیه پیش طرح اولیه رنگی (بدون توجه به جزئیات)
- مرحله سوم - اجرای کار نهایی

فهرست منابع

- ۱- آلبرز، جوزف، تأثیر متقابل رنگها، ترجمه عربعلی شروه، تهران، نشر نی، ۱۳۶۸.
 - ۲- ایتن، یوهانز، کتاب رنگ، ترجمه محمدحسین حلیمی، تهران، سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، چاپ ششم، ۱۳۷۴.
 - ۳- پاکباز، روئین، دایرةالمعارف هنر، تهران، فرهنگ معاصر، ۱۳۷۸.
 - ۴- پاکباز، روئین، در جستجوی زبان نو، تهران، انتشارات نگاه، ۱۳۶۹.
 - ۵- پاول، ویلیام، دنیای رنگ، ترجمه عربعلی شروه، تهران، انتشارات بهار، چاپ دوم، ۱۳۷۸.
 - ۶- گاردنر، هلن، هنر در گذر زمان، ترجمه محمدتقی فرامرزی، تهران، مؤسسه انتشارات نگاه، ۱۳۶۵.
 - ۷- مجابی، جواد، پیشگامان نقاشی معاصر ایران «نسل اول»، تهران، نشر هنر ایران، ۱۳۷۶.
- 8- Charles. le clair, Color in Contemporary Painting Guptill, Newyork, 1991.

